



Canudas del Tossalet

L'Espunyola

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: A la zona del l'Esgleiola.
Emplaçament A la carretera de l'Espunyola a Casserres, aprox. Km.

Coordenades:

Latitud: 42.02311
Longitud: 1.79715
UTM Est (X): 400418
UTM Nord (Y): 4653042

Classificació

Número de fitxa 08078 - 17
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Modern
Segle XVI-XVIII
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Número inventari IPA NÚM. 3308
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: 08077A010000040000HE
Autoria de la fitxa Sara Simon Vilardaga
Data de registre de la fitxa: dg., 06/06/2010 - 02:00

Descripció

Gran masia situada a la zona sud-est del municipi, prop de l'església de Sant Pere de l'Esgleiola, en un petit turó que s'aixeca al peu de la carretera de l'Espunyola a Casserres, en una zona molt oberta i envoltada de gran quantitat de camps de conreu. La casa és de planta rectangular, formada per una planta semisoterrània (tant sols visible des de la façana sud-est, ja que està bastida en una zona en desnivell determinant que la façana nord tingui menor alçada que la sud, la qual s'assenta a un nivell inferior), planta baixa, primera i golfes. És coberta a dos vessants amb el carener orientat est-oest, paral·lel a la façana principal que és encarada al nord (lleugerament nord-oest) i en la qual hi ha la porta principal d'accés. El conjunt de les façanes es troben revestides d'un arrebossat contemporani (realitzat entorn l'any 1955) que en cobreix la totalitat de la seva superfície excepte les cantoneres i el contorn de la majoria de les obertures conformat per peces de pedra ben treballada i polida. La façana principal presenta les obertures distribuïdes de manera simètrica a través de cinc eixos verticals de registres d'obertures, amb alguna diferència a la planta baixa; així a la planta baixa, al mig hi ha una gran porta en llinda d'arc de mig punt de dovelles de pedra sorrenca, actualment no es veuen perquè es troben cobertes per un revestiment diferenciat de la resta de la superfície del mur, la resta d'obertures d'aquest nivell són petites finestretes de conformació senzilla i una altra porta al costat de ponent, és amb llinda plana monolítica sobre muntants tot en pedra polida. El conjunt de finestres existents en les plantes superiors d'aquesta façana són de llinda plana monolítica (en una hi ha la data 1770 incisa i a costat i a costat un cercle amb quatre fulles a dins, tot en una cartel·la), sobre muntants i algunes amb ampit sobresortit i generalment motllurat, tot en pedra sorrenca ben tallada i polida i amb dos tipus d'acabat en els angles interiors, o treballat en bisell o amb motlures senzilles; aquest tipus d'obertures és el mateix que trobem en les altres façanes amb alguna excepció que ja s'esmentarà. A la façana lateral est hi ha un eix vertical central d'obertures, a planta baixa una porta, i a planta primera i golfes un balcó a cada nivell, tot i que també hi ha una finestra a planta pis al costat nord i una altra a les golfes sobre el balcó; tot amb els acabats indicats anteriorment, a la porta de la planta baixa hi ha incisa una data ja molt esborrada que sembla 1780. La façana sud és potser la més representativa, ja que una ampla galeria a planta primera la fa molt destacable i visualment l'enriqueix de manera considerable. En aquesta façana hi ha un nivell més, la planta semisoterrània, en la qual les finestres són petites i senzilles, i una porta. A planta baixa una filada de cinc finestres iguals hi són repartides regularment. A planta primera la galeria és a la part central i una finestra a costat i costat; es tracta d'una galeria de quatre obertures d'arc de mig punt de dovelles de pedra suportats sobre columnes monolítiques, tot és fet amb pedra sorrenca ben tallada, polida i amb motlures als angles, l'ampit també és de pedra, el conjunt segueix la línia decorativa de les altres obertures. A les golfes hi ha una filada de sis finestres seguint el patró marcat per la galeria n'hi ha quatre col·locades sobre la galeria, una sobre cada obertura (aquestes són també emmarcades en pedra però amb un acabat més senzill) i una altra a cada extrem. La façana lateral de ponent és la que presenta una distribució d'obertures menys simètrica, a planta baixa una porta senzilla, a planta primera un balcó i dues finestres, una és petitona; a planta golfes una finestra central i a costat i costat i a sobre altres finestres amb els mateixos acabats però més petites.

Observacions:

A l'interior l'espai és distribuït a partir de cinc crugies paral·leles orientades nord-sud i de diferent amplades, la de l'extrem de llevant clarament més estreta que la resta i que ocupa tota l'amplada de la casa, a diferència de les altres quatre que són més curtes, ja que la part sud és ocupada per una altra crugia perpendicular a les quatre. A planta baixa les cinc crugies paral·leles són cobertes amb volta de pedra encofrada; les dues crugies més de ponent estan compartimentades i algunes de les voltes són orientades perpendiculars a la crugia. En conjunt els espais de les dues crugies laterals eren destinats al bestiar i magatzem i la crugia central com a distribuïdor, és on obra la porta principal, al fons i al centre hi ha l'escala d'accés al pis i a costat i costat dues portes, l'una és l'accés al celler i l'altra a la masoveria. El celler (a la porta hi ha a data 1780 o 1786 dins una cartel·la) és situat a la planta semisoterrània, és conformat per un ampli espai cobert també en volta de pedra, i dues petites estances en part excavades en el tapàs, en el terra de roca natural picada hi ha uns petits canals excavats a mode

de drenatge que desaigüen a través d'una conducció existent a la façana sud. Adossada a la paret nord hi ha una pica de pedra que servia per recollir el vi, el qual sortia a través d'una obertura (la boixa) que podem veure a la paret i que és l'únic testimoni visible de la tina on premsaven el vi, ja que avui dia es troba tapiada, l'accés a aquesta era a través de la porta que hi ha a la façana de ponent. Els propietaris informen que no fa molt encara es conservaven restes de grans botes de fusta al celler. La masoveria ocupa la crugia disposada perpendicularment a la resta, en el qual encara s'hi conserva la llar de foc i part de les distribucions fetes amb envans de maó de les diferents estances. A la planta primera hi ha la gran sala que serveix de distribuïdor tot donant accés a diferents habitacions, sortida a la galeria i pas cap a la cuina, les obertures són amb llindes planes monolítiques algunes amb decoracions sobre muntants de pedra. La gran sala conserva elements típics d'aquest espai, com la capella, finestra amb festejadors, la pica (la que hi ha actualment és contemporània), armaris encastats, i la cisterna o millor dit l'estructura per la qual s'extreia l'aigua a través d'una corriola i on hi ha la data 1866 (aquesta cisterna ocupa part de la planta baixa). Es destacable que diferents habitacions són amb alcova algunes amb guixeries motllurades, en una de les habitacions trobem una llinda amb la data 1767. La galeria és molt àmplia i dóna accés a altres habitacions. La cuina i la llar de foc estan situades a la part nord-est, la cambra de la llar de foc és molt interessant conserva el banc escó, també hi ha una bressolera, una xemeneia de forat sense campana i uns grans clemàstecs. A la cuina hi havia el forn de pa, avui amb la boca anul·lada i no visible, degut a que la volta és enrunada (queda situat just a l'angle nord-est). Al costat de la cambra de la llar hi ha l'accés a la planta superior, a la porta hi ha un muntant de pedra amb la data 1767. Aquesta gran masia es complementa amb diversos coberts situats al voltant de la vivenda, a més compta amb un pou al costat de la façana de ponent i un altre a pocs metres a cap a llevant; també disposa d'un gran viver a uns 200 metres al nord de la casa i a l'altra banda de la carretera, a més hi ha les restes d'un molí d'oli i dues tines tot excavat a la roca a uns 100 metres de distància de la casa cap al nord.

Història

La masia té una actuació molt important a la segona meitat-finals del segle XVIII, hi ha vàries llindes amb dates com 1767, 1770 i 1780 que en donen fe. En conjunt tot sembla molt uniforme, però alguns elements testimonien una possible estructura anterior més petita, que probablement definiria una casa de dues crugies (corresponents a les dues més de ponent, amb una porta al costat de llevant, avui amagada en part per la volta que cobreix el cos central), una estructura molt amagada i poc identificable.

En la fitxa de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya referent a aquesta masia (núm. 3308) se'ns informa que al segle XVIII era coneguda amb el nom de Mas Ricarts, i que el canvi de nom es deu a que una pubilla del mas va contraure matrimoni amb un fill de la masia Canudas de Sant Pau de Casserres, propiciant que amb el temps es conegués amb el nom de Canudas (a la fitxa es parla de Canudas del Prat, però aquest nom es correspon a la masia Canudas de Casserres, la de l'Espunyola és Canudas del Tossalet). Tanmateix, la primera notícia documental coneguda de la masia la trobem en el fogatge de 1553 en el qual, a la parròquia i terme de l'Espunyola, hi consta Miquel Canudas al Mas Ricarts, fet que d'una banda posa de manifest que ja al segle XVI en el mas hi apareix el cognom Canudas, i d'altra banda, reforça la possibilitat apuntada més amunt, de l'existència d'una casa anterior al segle XVIII. Posteriorment, ja en ple segle XIX, en el llibre "Registro de las casas de campo de cada distrito y los aforados de guerra. nº63. 1856 nº 32" (ACBR), hi consta una referència que es podria correspondre a la masia Canudas en la qual hi consta Baletin Mairinot.

Bibliografia

Inventari del Patrimoni Arquitectònic, núm. 3308. Generalitat de Catalunya.

SERRA, Rosa. (et al.) (1991). Guia d'Art del Berguedà. Ed. Consell Comarcal del Berguedà i Patronat del Centre d'Estudis del Berguedà, Berga.

VV.AA. (1994:137-141). "Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Berguedà", vol.5, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

